

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

огляду на сучасні виклики, зокрема вплив цифрового середовища та соціальні зміни, ця проблема набуває все більшої актуальності. Спільні зусилля батьків, освітян, психологів та суспільства загалом можуть допомогти створити умови, які сприятимуть здоровому психологічному розвитку підлітків та мінімізують ризик виникнення депресивних станів.

Висновки. Депресія у підлітків має багатофакторну природу, зумовлену поєднанням біологічних, психологічних та соціальних чинників. Основні прояви депресії включають емоційну нестабільність, втрату мотивації, соціальну ізоляцію та знижену самооцінку. Ефективна профілактика та терапія депресії у підлітків передбачає створення підтримуючого середовища, раннє виявлення симптомів та використання психологічної підтримки, таких як когнітивно-повідінкова терапія. Важливу роль у подоланні проблеми відіграють школа та сім'я, які можуть сприяти формуванню емоційної стабільності та навичок подолання стресу.

Список використаних джерел

1. Бабатіна С. І. Особливості побудови та змісту життєвої стратегії особистості підліткового віку. *Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2015. № 3. С. 29-38.
2. Богучарова О. І. Внутрішня картина здоров'я як умова формування особистості (спроба проблематизації). *Зб. наук. пр. Ін-ту психол. ім. Г. С. Костюка АПН України*. 2002. № 4(1). С. 11-20.
3. Власенко І. А., Рева О. М. Модель збереження психологічного здоров'я студентської молоді в Україні. *Наук. вісник Херсонського державного ун-ту*. 2020. № 3. С. 90-99.
4. Лазуренко О. О. Емоційність як особливий психологічний феномен і предмет сучасних досліджень. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i9/25.pdf> (дата звернення: 20.11.2024).
5. Павелків В. Р. Специфіка прояву агресії та деструктивної поведінки в підлітковому віці. *Проблеми сучасної психології*. 2015. № 30. С. 483-494. URL: <http://surl.li/lpwxdv>

УДК 159.942.5

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕГУЛЯЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Косяк Тетяна, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс РДГУ

Науковий керівник: Назаревич В.В., кандидат психологічних наук, доцент

Актуальність дослідження. Для гармонійної взаємодії з соціумом старшим дошкільникам необхідно бути компетентними у світі емоцій і почуттів. Але, як показує практика та науково-практичні дослідження, діти старшого дошкільного віку самостійно ці завдання вирішити не можуть, оскільки розвиток їх емоційної сфери проходить довгий, складний і тернистий шлях. Як стверджував відомий вчений О.Скрипченко, «процес інтеріоризації соціальних вимог, моральних норм, правил поведінки і почуттів надто складний, набагато складніший, ніж процес інтеріоризації інтелектуальних дій, і залежить від низки соціальних, соціально-психологічних та індивідуально-психологічних чинників» [3, с. 97].

Вивчення спеціалізованої психологічної літератури показує те, що різні аспекти проблеми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку є предметом дослідження українських та зарубіжних науковців. Зокрема, дослідженням проблем емоційного розвитку дітей дошкільного віку, наголошуючи на значенні емоцій у розвитку особистості дитини, займалися відомі психологи: Т. Піроженко, О. Ригель, Т. Сущинська, Н. Трофаїла, П.Чопик, З.Шевців, Л.Шульга та інші. І саме вони розкривали взаємозв'язок емоцій з пізнавальною сферою, констатуючи, що дітям потрібна допомога у вираженні

власних емоцій, розумінні почуттів інших, оскільки це обов'язкова умова їх успішної соціалізації. Ігрові технології як засіб виховання, навчання і розвитку дитини розглядали О. Васильченко, М. Веракса, М. Єфименко, Т. Войцях, О. Кононко, Я. Литвиненко, О. Олійник, О. Онисюк, Г. Тарасенко, О. Ригель, П. Сиротюк та інші. Проте питання регуляції емоційних станів дітей в пролонгованому стресі війни з використанням ігрових технологій не висвітлені на достатньому рівні у науково-психологічній літературі.

Моніторинг спеціальних джерел показав, що науковий інтерес до проблеми регуляції емоційних станів дітей зумовлений, з одного боку, не достатнім рівнем висвітлення цієї проблеми у відповідній літературі, а з іншого боку – відсутністю спільного бачення науковцями і практиками шляхів регуляції емоційних станів дітей в пролонгованому стресі війни.

Метою дослідження є теоретичне та експериментальне обґрунтування особливостей використання ігрових технологій в регуляції емоційних станів дітей дошкільного віку в умовах воєнного часу.

Практичне значення дослідження полягає в апробації комплексу діагностичних методик, спрямованих на вивчення домінуючих емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни, а також в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності програми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни з використанням ігрових технологій.

Виклад основного матеріалу. Метою емпіричного дослідження було виявлення емоційних станів дітей в пролонгованому стресі війни, аналіз факторів, які сприяють їх емоційному неблагополуччю, розкриття внутрішнього ставлення дитини до певної ситуації, що дає непряму інформацію про характер її взаємовідносин з однолітками і дорослими в сім'ї, в закладах дошкільної освіти і поза ними.

У процесі дослідження емоційних станів дітей дошкільного віку в пролонгованому стресі війни були застосовані діагностичні методики, які допомагають виявити домінуючі дитячі емоції, страхи, особливості самооцінки та тривожності. Для цього використовувалися такі методики: «Малюнок сім'ї» [5]; методика «Обери потрібне обличчя» (тест тривожності) Р. Теммла, М. Доркі, В. Амен [4]; методику діагностики дитячих страхів О. Захарова, І. Панфілова [2]; методику на визначення самооцінки «Сходінки» (В. Щур) [1].

Використання методики «Малюнок сім'ї» показало наявність в малюнках характерних ознак, що свідчать про соціально-психологічне неблагополуччя значної кількості дітей, викликане ситуацією в сім'ї, і спричинені цією ситуацією високий рівень тривожності, конфліктності, ворожості і неповноцінності.

Використання методики «Обери потрібне обличчя» дало змогу визначити високий індекс тривожності у 22% дітей, середній – у 46%, низький – у 32%. Використання методики виявлення дитячих страхів дало змогу виявити домінуючі страхи дітей: медичні (20%); заподіяння фізичної шкоди (86%); своєї смерті (94%); тварин (24%); казкових персонажів (42%); темряви (48%); соціальні (32%); просторові (18%), і констатувати значний показник страхів, пов'язаних з війною – фізичної шкоди і своєї смерті. Використання методики «Сходінки» дало змогу виявити адекватну (30%), завищену (36%) і занижену (34%) самооцінку. У підсумку виявилось, що 62% старших дошкільників характеризуються переважно позитивними емоційними станами, але у 38% дітей діагностовано переважно негативні емоційні стани, серед них, зокрема високу тривожність, наявність страхів і занижену емоційну самооцінку, що пов'язуємо в тому числі і з пролонгованим стресом війни. Такі дошкільники потребують залучення до корекційно-розвивальної роботи, зокрема з залученням ігрових технологій.

Нами була розроблена програма регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку з використанням ігрових технологій. Розроблена система роботи становить комплекс взаємопов'язаних теоретичних і практичних занять, що побудовані на основі концепції емоційної регуляції діяльності дітей з негативними емоційними станами.

Метою програми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни з використанням ігрових технологій було: допомогти позбавитися стійких негативних емоційних станів, познайомитися із емоціями і почуттями, їх різновидами, позитивними і негативними аспектами емоцій, навчитися керувати своїми емоціями, сформувати почуття внутрішньої стійкості, автономності, усталеності, забезпечити збереження психічного здоров'я, психологічного та психосоматичного благополуччя.

Завдання програми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни з використанням ігрових технологій такі:

- зняття емоційного напруження;
- відпрацювання актуальних станів;
- розвиток відчуття особистісної значущості;
- знайомство з основними емоціями людини;
- навчання засобам ефективної взаємодії (вміння домовлятися, бачити успіхи інших, давати оцінку своїм досягненням);
- заохочення позитивних форм активності (творчості, ініціативи у вирішенні завдань, сприйманні негативних реакцій тощо);
- формування здатності розрізняти засоби вираження різних емоцій, уміння регулювати свої емоційні прояви;
- розвиток гнучкої поведінки, здатності адекватно реагувати на різні життєві ситуації;
- збереження емоційного здоров'я дитини;
- розвиток у дитини впевненості в собі, у своїх можливостях;
- створення умов, що забезпечують свободу самовираження вихованця;
- формування навичок вербальної та невербальної комунікації, толерантного ставлення до оточуючих;
- виховання позитивних моральних рис характеру та емпатії;
- забезпечувати відчуття сили та цінності власного «Я» дитиною.

Основою програми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни з використанням ігрових технологій стала гра. Оскільки, саме навколо ігрового сюжету створюється зміст різних видів діяльності та пропонуються доступні завдання відповідно до можливостей дітей. Загалом програма регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни була побудована на поєднанні ігрових і тренінгових вправ, спрямованих на формування адекватної самооцінки. У заняття включалися також ігрові вправи, що спрямовані безпосередньо на розвиток когнітивної, емоційної і поведінково-мотиваційної складових Я-концепції дитини. Ігрова діяльність сприяла дітям з різним рівнем регуляції емоційних станів опинитись в ситуації успіху та сформувати необхідні дії.

Програму регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни з використанням ігрових технологій упроваджено з дітьми, які за результатами психологічної діагностики продемонстрували переважно негативні емоційні стани. Ефективність запропонованої програми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни, розроблену з використанням ігрових технологій, виявляли шляхом порівняння результатів виконання цими дітьми методик на констатувальному і контрольному етапах експерименту.

Висновки. Узагальнення показників усіх використаних методик дало змогу визначити типи прояву домінуючих емоційних станів дітей дошкільного віку в пролонгованому стресі війни – позитивний (62%) і негативний (38%). Показано, що діти з переважно негативними емоційними станами потребують залучення до корекційно-розвивальної роботи, а використання ігрових технологій сприяє отриманню кращих результатів. Повторне узагальнення отриманих даних засвідчило, що 50% дошкільнят характеризуються переважно позитивними емоційними станами (було у 0%). Проте залишилося 50% дітей, у яких виявлено переважно негативні емоційні стани, серед них, зокрема висока тривожність, наявність страхів і занижена емоційна самооцінка, яку пов'язуємо в тому числі і з пролонгованим стресом війни (було у 100%). Це дає змогу стверджувати про ефективність програми регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку з використанням ігрових технологій.

Отримані результати дослідження підштовхують до необхідності подальшого використання ігрових технологій в регуляції емоційних станів дітей старшого дошкільного віку в пролонгованому стресі війни. Зокрема, подальші наукові дослідження можуть бути здійснені у контексті емпіричного вивчення особливостей використання тренінгових чи інших технологій в регуляції емоційних станів дітей в пролонгованому стресі війни, в порівняльному аспекті.

Список використаних джерел

1. Алексеева Ю.А., Артемчук О. Г., Шишова О. М. Психодіагностика дітей і підлітків : навч.-метод. посіб. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2011. 108 с.
2. Бобро Л.В. Виховання у старших дошкільників уміння долати страх : навч.-метод. посіб. Ніжин : Вид. НДУ ім. Миколи Гоголя, 2017. 74 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / за ред. О.В. Скрипченка, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2007. 344 с.
4. Михайлов Б.В., Колеснік Н.М. Модифікація тесту тривожності Р. Теммла, М. Доркі, В. Амен (методика «Обери потрібне обличчя») для поглибленого дослідження тривожності у дітей шкільного віку. Чоловіче здоров'я, гендерна та психосоматична медицина. 2016. №2(04). С. 41-48. URL : <http://uimh.org/?op=1&z=46&i=6>.
5. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник / за ред. М.В. Лемак, В.Ю. Петрищевої. Ужгород : Вид. О. Гаркуші, 2011. 616 с.

УДК 159.942.5

ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ ТРИВОЖНО-ДЕПРЕСИВНИХ СТАНІВ ДОРΟΣЛИХ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЕМОЦІЙНО-ОБРАЗНОЇ ТЕРАПІЇ

**Кравцова Світлана, здобувач ОС «магістр»,
спеціальності 053 «Психологія», 2 курс РДГУ**

Науковий керівник: Рудюк О.В., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Тривожно-депресивні стани є однією з найпоширеніших проблем сучасного суспільства. Вони значно впливають на якість життя людини, її соціальну активність, професійну реалізацію та емоційний добробут. Особливо вразливою групою у цьому контексті є дорослі середнього віку, які переживають численні життєві трансформації: переоцінку цінностей, кризи середнього віку, зміни у сімейних відносинах, кар'єрні виклики. У таких умовах психологічна допомога стає важливим інструментом, а емоційно-образна терапія (ЕОТ) постає як ефективний метод для корекції тривожно-депресивних станів. Цей підхід дає змогу досліджувати й опрацьовувати емоційні переживання через образи, що

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.